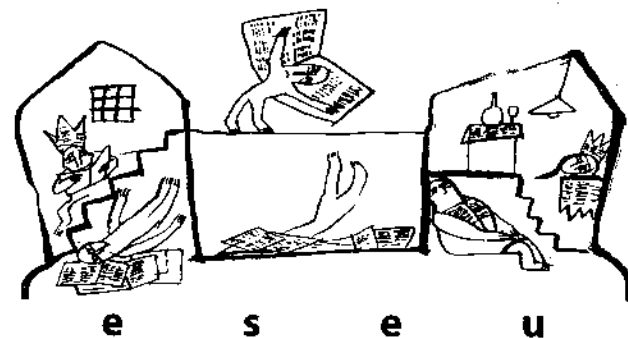

e a însemnat vocea Monicăi Lovinescu pentru scriitorii români o poate spune fiecare dintre ei.

pag 19-

Aici Radio Europa Liberă

MI AMINTESC cum, de fiecare 9 mai, urcam dis-de-dimineață, cu toți copiii de la școala din sat, dealul unde pe vremuri fusese cimitirul. Acum era acoperit de o pădure de liliac. Rupeam crengi mari și împlăteam coroane „pentru eroi”. Farmecul plimbării se completa cu aventura, căci 9 mai era singura zi din an când aveam voie, alături de învățătorii noștri, să intrăm în curtea bisericii. Acolo era o statuie care mă impresiona de fiecare dată — un soldat rănit de moarte sprijinit de un înger. Cântam cu glasuri vesele de copii „eroi au fost, eroi sunt încă” și puneam apoi coroanele și buchetele de liliac pe treptele monumentului. Miresmele tari ale florilor, căldura zilei de mai, ciripitul păsărilor, turlele frumos arcuite ale bisericii, privirea duioasă a îngerului, toate acestea mă înfiorau până la lacrimi. Soldatul erou, căruia îngerul îi pune pe frunte cununa biruinței chiar în clipa morții, îmi descoperea o altă realitate, una în care îngerii nu erau interziși și în care eroismul încă era cu putință.

Mă născusem într-o lume precară. În jur domnea sărăcia, deși la televizor auzeam mereu vorbindu-se despre *belșug, bunăstare, dezvoltare, înflorire, progres*. Eroi nu mai erau soldații, ci aceia care se întreceau în „munca socialistă”. Însă țărani pe care îi știam eu nu erau nici pe departe astfel de eroi, munceau în silă la colectiv și furau cât și cum puteau ca să aibă ce mânca. Singurul pe care aș fi putut să-l privesc ca pe un erou era un vecin care-și pierduse piciorul undeva prin Uniunea Sovietică, însă el îi înjura întruna pe ruși și pe comuniști și ne alunga, amenințându-ne cu cârja, ori de câte ori voiam să gustăm merele lui vâratice.

De fiecare 9 mai înțelegeam că vremea eroilor trecuse pentru totdeauna, că îngerul care le pune cununi celor bravi plecase dintre noi, lăsându-ne doar amintirea lui de piatră. Nu-mi imaginaam, și nici alții nu-mi spusese, că lumea despre care învățam la școală că este cea mai bună dintre toate cele posibile, nu fusese dintotdeauna așa. Mă nedumerea însă faptul că uneori, la radio, venite parcă din depărtări enorme, auzeam voci care spuneau că totul e pe dos, că tot vacarmul de cuvinte care mă înconjură era o enormă minciună.

Aici Radio Europa Liberă... Timbrul viu al acelui glas, care nu avea nimic în comun cu solemnitatea fadă a tot ceea ce auzeam la televizor, era ca o chemare dintr-o altă lume. O vreme am crezut că ascultam teatru radiofonic, că dramatismul, autenticitatea și firescul elevat ale acelui discurs liber sunt efectele unor replici rostite de mari actori. Fară să știu însă, asistam la spectacolul interzis al adevăratului eroism.

Abia în anii 90, când deja înțelegeam mai mult despre lumea în care îmi fusese dat să trăiesc, aveam să-i vad în realitate, la o întâlnire în Facultatea de Litere, pe cei care animaseră atâtea vreme microfonul Europei Libere. Monica Lovinescu și Virgil Ierunca coborâseră printre noi din eterul în care plutiseră până atunci. Vocile aveau acum și chipuri, o gestică și un fel anume de a te privi în ochi pe care nu l-am putut nicicând uita. Adevărata întâlnire conștientă cu spectacolul radiofonic, intrat acum în istorie, a fost însă lectura *Undelor scurte*¹ și a memoriilor *La apa Vavilonului*. Am rețut astfel o perioadă a vieții mele care îmi fusese confiscată prin minciună și, mai mult, am dobândit imaginea clară a trecutului nefalsificat. Toate acestea le primeam acum în dar de la Monica Lovinescu — un om ce alesese calea primejdioasă a luptei deschise și inegale cu demonii comunismului. Decizia asumării acestui destin fusese efectul evenimentului tragic al morții mamei, cea care devine prototipul victimei regimului comunist, a cărui cruzime neverosimilă întrecuse chiar și imaginația diabolică din care se născuse. Durerea devine în mâna Monicăi Lovinescu arma secretă de care nu se va dezice nicicând: „Refuz cu îndărătnicie orice narcisism, inclusiv cel al jelaniei. Mă întorc spre semeni și mi-i fixează drept unic orizont, nu din cine știe ce creștinească vocație, ci pentru a scăpa de mine. Mama s-a lăsat ucisă ca eu să fiu liberă, îi datorez această solidaritate cu victimele.” (*La apa Vavilonului II*, p. 5)

Cronicile radiofonice ale Monicăi Lovinescu sunt mostre de eroism, bătălii pe câmpul nevăzut al istoriei adevărate. Măștile cad, iar chipul hăd al

comunismului nu mai poate fi ascuns înapoia „litaniei” ideologice. Discursul Monicăi Lovinescu este sabia care desparte adevărul de neadevăr cu precizia unui bisturiu: „Și ca o derădere supremă, adoptarea acestor măsuri ne este prezentată ca o expresie a „*largilor libertăți*”. Adică libertatea de a fi controlat, libertatea de a fi megafonul stăpânirii, libertatea de a avea o singură opinie, tot a stăpânirii, libertatea de a rosti un singur discurs — al stăpânirii —, libertatea de a te supune, libertatea de a nu fi liber, libertatea de a declara că albul este negru, libertatea de a-ți numi nelibertatea libertate.” (*Unde scurte II*, p. 236)

Ce a însemnat vocea Monicăi Lovinescu pentru scriitorii români o poate spune fiecare dintre ei. Confirmarea absolută a reușitei literare venea pe calea undelor de la Paris, cărțile elogiante aveau succesul asigurat la un public larg, căci era o vreme în care cultura se consuma în masă. Iar vărsătorilor de venin ce-și revărsau sufocat și agramat frustrările în revistele literare ale vremii, le dădea insomnii și sudori reci. Pamfletul politic și literar transformă condeiul în floretă, care, mânăuită cu o desăvârșită știință, decapitează, dintr-o singură mișcare stilistică, hidra comunistă. Cronicile Monicăi Lovinescu sunt sublime când admiră, necruțătoare când demască minciunea generalizată, ironice când se joacă cu prada ca pisica cu șoarecele, nostalgice când privesc spre trecutul pierdut, triste când constată că ceva s-a stricat definitiv în firea românului, incendiarie când trebuie să apere adevăratele valori.

Le era greu mai-marilor de la București să suporte asemenea sfidare, nu puteau răbda la nesfârșit. În noiembrie 1977 Ceaușescu a dat ordin „să i se închidă gura”, însă atentatul a eșuat. Destinul hotărâse altfel decât „mâna lungă a revoluției”. Monica Lovinescu scăpa cu viață și ieșea din spital pe proprie răspundere pentru a participa la conferința de presă a lui Paul Goma, ajuns în sfârșit la Paris, sărbătorind una dintre victoriile pentru care se luptase.

Din păcate, nici această victorie și nici cea mare din 1989 nu aveau să fie definitive, anii 90 fiind poate cei mai debusolanți pentru cei ce așteptaseră atât amar de vreme ca Binele și Răul să se separe. Au lipsit în acest timp păstori care să despărță oile de capre, ba mai mult, cu bună știință sau din prostie, cei care au condus le-au lăsat să se corcească în voie. Purificarea morală a românilor pare acum un vis pe care Monica

Lovinescu l-a luat cu ea atunci când și-a întors privirile dinspre lumea celor vii. Îndrăznesc să cred însă că ceea ce a sădit ea în sufletele noastre nu va rămâne fără rod. Sunt câteva fapte ce-mi hrănesc acest optimism:

Pe bulevardul Elisabeta, la numărul 49, în apartamentul cu nr. 45, o suită de dorobanți însoțea de curind în cea mai deplină solemnitate întoarcerea acasă a Monicăi Lovinescu și a lui Virgil Ierunca, încheind astfel funeraliile naționale organizate de statul român pentru a-i cinsti pe cei doi mari intelectuali. Acei tineri soldați vor fi privit cu uimire fotografiile de pe pereții cochetului apartament, numit acum „Casa Lovinescu”, ce înfățișează, printre alte figuri celebre, o fetiță ce are alături o minge de cauciuc. Această fotografie se află chiar în încăperea în care a fost arestată mama Monicăi Lovinescu și care, dintr-un colț întunecat al terorii de odinioară, s-a transformat acum într-un loc al celor mai înalte și luminoase onoruri.

Gestul acestei recunoașteri este, simbolic, o mare și dreaptă victorie a ceea ce a însemnat pentru noi Monica Lovinescu și un semn că încă mai putem spera. Citind textul lui Gabriel Liiceanu² în care evoca ultimii ei ani, cei în care bătrânețea, boala, singurătatea și fantomele trecutului capătaseră o dureroasă materialitate, aproape insuportabilă pentru cei ce i-au stat în preajmă până la capăt, mi-am reamintit de statuia din copilărie. Reîntoarcerea mamei, devenită eternă, la patul fiicei, pentru a-i asista sfârșitul, mi s-a părut a fi gestul coborării îngerului, trimis să sprijine pe umărul său soldatul cuprins de durerile morții și să-i împodobească fruntea cu cununa biruinței. Iar această cunună, pusă nu de un înger de piatră, ci de unul adevărat, va fi avut pesemne, în acea zi de Florii în care Monica Lovinescu s-a stins, parfumul său de liliac ce ridica spre cer sufletele libere ale adevăraților eroi.

Cristina CIOABĂ

¹ Monica Lovinescu, *Unde scurte I* (1990), II (1993), III (1994), IV (1994), V (1995), VI (1996) Humanitas.

² Monica Lovinescu *La apa Vavilonului*, vol. 1, 2 și 3, Humanitas 1999, 2000.

³ Vezi articolul publicat în *Cotidianul* din 24.4.2008, cu titlul *Monica Lovinescu în căutarea mamei*.